

T-ES(2017)04_en final

2 June 2017

LANZAROTE COMMITTEE

Committee of the Parties to the Council of Europe
Convention on the protection of children against sexual
exploitation and sexual abuse

.....

Thematic Questionnaire for the 2nd monitoring round on

**The protection of children against sexual exploitation and
sexual abuse facilitated by information and communication
technologies (ICTs)**

Replies to be sent to the Secretariat of the Lanzarote Committee
lanzarote.committee@coe.int

by 25 October 2017

This questionnaire is available online at: <http://www.coe.int/lanzarote>

I. Introduction

1. The Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (hereinafter “the Lanzarote Convention” or “the Convention”), which entered into force in July 2010, requires criminalisation of sexual offences against children. It sets out that Parties to the Convention shall adopt specific legislation and take measures to prevent sexual violence, to protect child victims and to prosecute offenders.

2. Over the past years, the Lanzarote Committee, in charge of the monitoring of the Convention, has examined challenges raised by several trends in child sexual exploitation and abuse which have emerged as a result of the rapid development and increased use of information and communication technologies (ICTs). It decided, in consequence, to focus its 2nd monitoring round on the in-depth analysis of the specific challenges to be met to ensure the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse facilitated by information and communication technologies (ICTs).

3. The Lanzarote Committee has prepared the following questionnaire with two main aims which correspond to its twofold role in accordance with Article 41 of the Convention, i.e. monitoring and capacity building. Questions are thus of two kinds:

- Monitoring questions: these aim at gathering information to assess Parties’ effective implementation of obligations arising from the Convention
- Capacity building questions: these aim at gathering information on significant legal, policy or technological developments (Article 41§3).

4. It follows from the above distinction that the situation emerging from information submitted with regard to:

- Monitoring questions will give rise to recommendations for Parties to take steps to effectively implement the Convention.
- Capacity building questions will enable the identification of good practices to respond to legal, policy and technological developments and thus be helpful to better understand how to protect children against sexual exploitation and sexual abuse facilitated by information and communication technologies (ICTs).

5. Parties are asked to reply to this questionnaire bearing in mind the [Lanzarote Committee’s Interpretative opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children which are facilitated through the use of ICTs](#).

6. Parties are also asked to answer the questions specifying, where relevant, whether and how measures take into account gender-specific requirements as well as specific vulnerabilities of children. Special consideration should be given to statistics and national literature on this subject.

7. It is recalled that in accordance with Rule 26§3 of the Committee’s Rules of Procedure, replies to this questionnaire shall be submitted to the Secretariat (lanzarote.committee@coe.int) in one of the official languages of the Council of Europe (i.e. English or French) within the time limit set below. All replies shall be detailed, answer all questions and contain all relevant reference texts.

8. Parties shall reply to this questionnaire by 25 October 2017.

9. Finally, in accordance with Rule 26§4 of the Committee’s Rules of Procedure, representatives of civil society and any other body involved in preventing and combating sexual exploitation and sexual abuse of children may also submit to the Secretariat (lanzarote.committee@coe.int) their views on any of the issues covered by this questionnaire. In addition, they may comment on the replies submitted by Parties within two months from the Secretariat’s registration of the relevant Party’s replies.

II. Preliminary remarks

10. It is recalled that in accordance with Article 3:
- a. “child” shall mean any person under the age of 18 years;
  - b. “sexual exploitation and sexual abuse of children” shall include the behaviour as referred to in Articles 18 to 23 of this Convention;
  - c. “victim” shall mean any child subject to sexual exploitation or sexual abuse.”
11. Parties are also informed that, in the context of the present questionnaire:
- a. “self-generated sexually explicit images and/or videos” refers to any material that visually depicts a child engaged in real or simulated sexually explicit conduct or any depiction of a child’s sexual organs made or apparently made by the children themselves on their own initiative;¹
  - b. “self-generated sexual content” refers to images, videos and other material depicting a child in a sexual suggestive way (e.g. naked or semi naked posing in order to provoke some sexual arousal”) made or apparently made by the children themselves on their own initiative;
  - c. “sexting” is sharing self-generated sexually explicit images and/or videos and/or self-generated sexual content² through information and communication technologies (ICTs)³;
  - d. “information and communication technologies (ICTs)” refers to all technical means used to handle information and aid communication, including both computer and network hardware as well as necessary software such as mobile phone, tablets, digital cameras, and any other smart devices;
  - e. “ICT facilitated sexual coercion and/or extortion”⁴ is using self-generated sexually explicit images and/or videos and/or self-generated sexual content⁵ to procure a sexual gain (mainly new images or videos or sexual favours), financial gain or other personal gain from the child or any other person under a particular threat (mainly posting previously acquired images and/or videos online).

---

¹ This definition covers Lanzarote Convention Article 20§2 material.

² As defined above in 11.a and 11.b.

³ As defined below in 11.d.

⁴ Both “coercion” and “extortion” are used here given that under the legal terminology of some Parties, “extortion” is applicable solely if the benefits expected refer to money or property whilst the Lanzarote Committee wishes to include also situations when the offender demands more self-generated sexually explicit images and/or videos and/or self-generated sexual content⁴ or sexual favours.

⁵ As defined above in 11.a and 11.b.

III. Questions

Prevention

Question 1 Awareness-raising or educational activities/tools/materials/measures

- 1.1. Are there awareness-raising or educational activities/tools/materials/measures addressed to children, about the risks they face when they produce and/or share:
- self-generated sexually explicit images and/or videos?
  - self-generated sexual content?

Подизање нивоа свести и едукација ученика о ризику у вези са креирањем и дељењем сексуално експлицитног материјала и садржаја (слика, видеа итд.) се спроводи кроз пројекте, програме и активности у вези са превенцијом насиља у школама, родно заснованог насиља и дигиталног насиља:

- Пројекат „Школа без насиља“ који је Министарство просвете, науке и технолошког развоја од 2005.године спроводило у сарадњи са УНИЦЕФОМ. Тренутно, 19 000 наставника и 229 000 ученика и њихових родитеља, као и преко 60 активних ментора чине део мреже Школа без насиља.

- У оквиру Програма "Интегрисани одговор на насиље над женама у Србији" у делу који се односи на образовно-васпитни систем, а који су заједно реализовали : УНДП, УНИЦЕФ, UN WOMAN, Министарво просвете, науке и технолошког развоја, Факултет политичких наука, Филозофски факултет, Београд- Институт за психологију спроведено је Истраживање родно заснованог насиља у школама у Србији на основу кога су креиране обуке за школе и публикован " Приручник за превенцију родно заснованог насиља у школама". Истраживање је обухватило 2 4982 субјеката истраживања (13609 ученика основних школа и 8755 ученика средњих школа).

- У сарадњи са организацијама цивилног друштва спроведена је прва Национална студија о друштвеном проблему сексуалног злостављања деце – узорак је чинило 2053 ученика у 97 школа на територији читаве Србије. На основу резултата студије организоване су трибине и разговори с ученицима, студентима, наставницима на тему заштите од родно заснованог насиља .

- У оквиру пројекта "Родна освешћеност, превенција насиља у вртићима и школама (у сарадњи са УНИЦЕФ-ом и ЦИП-ом) завршена је имплементација у 50 основних и средњих школа. У другој фази пројекта која је у току одржаће се обука за школе менторе и партнерске школе (укупно 1600 ученика).

Планира се имплементација пилот фазе у предшколским установама (укупно 1200 деце узраста од 3-6,6 година).

- У сарадњи са УНИЦЕФ-ом и компанијом Теленор, Министарво просвете, науке и технолошког развоја креирало је и спроводило пројекат „Зауставимо дигитално насиље“ чији је циљ превенција злоупотребе дигиталних медија и подизање свести о улози и значају дигиталних медија у савременим условима живота. Циљну групу пројекта чинили су ученици основних и средњих школа на територији Републике Србије, као и њихови наставници, али и родитељи. У оквиру рада на превенцији дигиталног насиља, спроведено је и прво истраживање учесталости дигиталног насиља међу децом и ученицима. Узорак је чинило **3 786 ученика**. Израђен је и дистрибуиран свим школама у Србији Приручник „Дигитално насиље- превенција и реаговање“. Креирана је и Фејсбук СОС апликација за помоћ ученицима у ситуацијама дигиталног насиља на којој они који трпе дигитално насиље могу добити стручну подршку у тренутку пријављивања. Посебна пажња посвећена је превентивним мерама опреза

(постављање фотографија, података, осетљивих података...). Едукацијама из области превенције дигиталног насиља је обухваћено и 3 784 ученика.

1.2. Are there awareness-raising or educational activities/tools/materials/measures specifically targeting children as bystanders/observers of other children producing and/or sharing:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos?
- b. self-generated sexual content?

С обзиром да програми у оквиру којих се спроводи едукација ученика у вези са креирањем и дистрибуирањем сексуално експлицитних садржаја обухватају ученике који сами креирају наведене садрже као и ученици који само дистрибуирају и прегледају исте, програми наведени под 1.1. су идентични програми за 1.2.

1.3. Are there awareness-raising activities/tools/materials/measures addressed to parents and persons who have regular contact with children (teachers, psychologists, health care professionals, etc.) about the risks children face when they produce and/or share:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos?
- b. self-generated sexual content?

Подизање нивоа свести и едукација родитеља, наставника и професионалаца о ризику у коме се налазе деца када керирају или деле сексуално експлицитне садржаје (слике, видео итд.) се спроводи спроводи кроз пројекте у вези са превенцијом насиља у школама, родно заснованог насиља и дигиталног насиља:

- Пројекат „Школа без насиља“ који је Министарство просвете, науке и технолошког развоја спроводило у сарадњи са УНИЦЕФОМ (не знам како да напишем јер Уницеф више не финансира). Тренутно, 19 000 наставника и 229 000 ученика и њихових родитеља, као и преко 60 активних ментора чине део растуће мреже Школа без насиља.

- У оквиру Програма "Интегрисани одговор на насиље над женама у Србији" део који се односи на образовање, а који заједно реализују: УНДП, УНИЦЕФ, UN WOMAN, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Факултет политичких наука, Филозофски факултет, Београд- Институт за психологију спроведено је Истраживање родно заснованог насиља у школама у Србији на основу кога су креиране обуке за школе и публикован "Приручник за превенцију родно заснованог насиља у школама". Истраживањем је обухваћено 2619 запослених у школама (наставника и стручних сарадника). На основу резултата истраживања реализоване су обуке на тему родно заснованог насиља и реаговања у ситуацијама родно заснованог насиља-обучено је преко 1800 запослених. Свака школа је пратећи потребе и свој контекст, а у складу основном матрицом и сетом датих радионица организовала обуку запослених, родитеља и ученика а уз подршку ментора програма "Школа без насиља" који су претходно прошли посебну обуку за ову област коју је организовало Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

- У оквиру приручника Заштита жена и девојчица од насиља у Србији" које је издао UNDP, УНИЦЕФ посебан део се односи на " Поступање образовно-васпитних установа у случајевима насиља над девојчицама и женама.

У сарадњи са организацијама цивилног друштва спроведена је прва Национална студија о друштвеном проблему сексуалног злостављања деце у –узорак 2053 ученика у 97 школа на територији читаве Србије.

На основу резултата студије организоване су трибине и разговори с ученицима, студентима, наставницима на тему заштите од родно заснованог насиља. У 11 градова су одржане јавне расправе „Од националне студије до стратегије за превенцију сексуалног насиља у образовању“-533 учесника запослених у образовно-васпитном систему и ученика.

- У оквиру пројекта "Родна освешћеност, превенција насиља у вртићима и школама (у сарадњи са УНИЦЕФ-ом, ЦИП-ом) завршена је имплементација у 50 основних и средњих школа. У другој фази пројекта која је у току одржаће се обука за школе менторе и партнерске школе (укупно 100 наставника). Планира се имплементација пилот фазе у предшколским установама (100 васпитача, 500 родитеља и 35 професионалаца).

- У сарадњи са УНИЦЕФ-ом и компанијом Теленор, Министарство просвете, науке и технолошког развоја креирало је и спроводило пројекат „Зауставимо дигитално насиље“ чији је циљ превенција злоупотребе дигиталних медија и подизање свести о улози и значају дигиталних медија у савременим условима живота.

Циљну групу пројекта чинили су ученици основних и средњих школа на територији Републике Србије, као и њихови наставници, али и родитељи. У оквиру рада на превенцији дигиталног насиља, спроведено је и прво истраживање учесталости дигиталног насиља међу децом и ученицима. Узорак је чинило 3 786 ученика.

Израђен је и дистрибуиран свим школама у Србији Приручник „Дигитално насиље- превенција и реаговање“. Креирана је и Фејсбук СОС апликација за помоћ ученицима у ситуацијама дигиталног насиља на којој они који трпе дигитално насиље могу добити стручну подршку у тренутку пријављивања. Кроз пројекат, обучено је преко 6000 ученика и запослених за препознавање и реаговање у ситуацијама дигиталног насиља и безбедно коришћење интернета као и 1900 учитеља кроз организовање стручних скупова, обучено је 2031 родитеља и 1349 наставника.

Обучено је 160 просветних саветника из свих школских управа за пружање подршке школама у реаговању на ситуације дигиталног насиља кроз обуке „Оснаживање запослених у школским управама за подршку школи у заштити ученика од дигиталног насиља“.

- Реализована је обука за запослене у школама у оквиру Програма М у сарадњи са CARE INTERNATIONAL и ЦЕНТРОМ Е8. Реализована је обука за стручне сараднике у средњим школама у Београду, Нишу Новом Саду и Крагујевцу, Прокупљу и примењује у неким средњим школама у Србији (укупно је обуку прошло око 300 стручних сарадника-психолога и педагога и наставника из средњих школа).

- У оквиру пројекта заштита деце од трговине људима реализована је обука за примену прелиминарних индикатора за идентификовање деце жртава трговине децом / 50 запослених у образовно-васпитним установама.

→ Please specify which entities carry out the above-mentioned awareness raising or educational activities (questions 1.1, 1.2 and 1.3) and how they coordinate their action.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја заједно са својим партнерима обезбеђује реализацију пројекта и пројектних активности у основним и средњим школама. Школе пролазе посебне обуке и примењују наведене активности и програме. Група за заштиту од насиља и дискриминације Министарства просвете, науке и технолошког развоја координише и реализује програме везане за заштиту од свих облика насиља.

Обучени професионалци у Школским управама пружају сталну подршку школама.

→ Please share links to awareness-raising or educational materials (e.g. booklet, video, smartphone application, manual on non-formal education, tool-kit, internet tools) produced for the above mentioned activities (questions 1.1, 1.2 and 1.3).

<http://www.mpn.gov.rs/grupa-za-prevenciju-nasilija/>

<http://sbn.mpn.gov.rs/>

<http://e8.org.rs/services/program-m/>

Question 2. Civil society involvement

2.1. How do State authorities encourage the implementation of prevention projects and programmes carried out by civil society with regard to:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos?
- b. self-generated sexual content?

Подршка се остварује кроз имплементирање заједничких програма у оквиру наведених пројеката.

2.2. Please provide information on prevention activities (including awareness-raising and educational activities, research etc.) implemented by civil society (including those carried out by civil society at their own initiative) with regard to:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos;
- b. self-generated sexual content?

Активности које су спровођене у сарадњу са представницима цивилног друштва су већ наведене под 1.1., 1.2., 1.3.

Question 3. National curriculum

Does national curriculum (primary and secondary schools, and vocational education) include awareness-raising about the risks of:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos?
- b. self-generated sexual content?

У оквиру наставре информатике предвиђена је обрада садржаја који се односе на различите облике дигиталног насиља.

Question 4. Higher education curriculum and continuous training

Do higher education curriculum and continuous training for those who will or already work with children include the issues raised by:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos?
- b. self-generated sexual content?

Утврђивање садржаја студијских програма спада у аутономију високошколских установа и Министарства просвете, науке и технолошког развоја не располаже подацима о садржају студијских програма.

Question 5. Research

5.1. Have public authorities or other bodies initiated/supported research on the issues raised by:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos?
- b. self-generated sexual content?

„Млади у свету интернета“

„Истраживање родно заснованог насиља у школама у Србији“

„Национална студија о друштвеном проблему сексуалног злостања деце“

5.2. Have public authorities or other bodies conducted or supported research in particular on the psychological effects on those persons whose:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos as children have been shared online?
- b. self-generated sexual content as children has been shared online?

Истраживање ове врсте није рађено.

→ Please specify whether the public authorities or other bodies having initiated/supported the research above (questions 5.1 and 5.2) are aware of their outcomes.

Protection

Question 6. Assistance to victims

6.1. What specific reporting mechanisms, including helplines, are in place to ensure that child victims of exposure online of:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos are provided with the necessary support, assistance and psychological help?
- b. self-generated sexual content are provided with the necessary support, assistance and psychological help?

Јавним тужилаштвима Републике Србије подносе се кривичне пријаве за сва кривична дела против полне слободе прописана Кривичним закоником. Кривична пријава се може поднети писменим путем, путем телефона и електронском поштом.

Поред тога, 27.02.2017. године почео је са радом Национални контакт центар за безбедност деце на интернету. Контакт центар прослеђује све примљене кривичне пријаве Посебном тужилаштву за високотехнолошки криминал. С тим у вези, Републичко јавно тужилаштво је успоставило сарадњу са Министарством трговине, туризма и телекомуникација, као оснивачем овог центра, а представници Посебног тужилаштва за високотехнолошки криминал спровели су обуку запослених.

У свим вишим јавним тужилаштвима формиране су Службе за информисање оштећених лица и сведока. На основу Меморандума о сарадњи закљученог између Републичког јавног тужилаштва и Виктимолошког друштва Србије, успостављена је сарадња са овом организацијом цивилног друштва, као и другим организацијама специјализованим за пружање помоћи и подршке малолетним лицима оштећеним кривичним делом.

6.2. What legislative or other measures have been taken to ensure that child victims of online exposure of:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos are provided with the necessary support, assistance and psychological help?
- b. self-generated sexual content are provided with the necessary support, assistance and psychological help?

Кривично гоњење предузима се по службеној дужности, а кривични поступак у коме се као оштећени јавља малолетно лице је сходно Закону о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетника, хитан.

Кад воде поступак за кривична дела учињена на штету малолетних лица, јавни тужилац, истражни судија и судије у већу ће се односити према оштећеном водећи рачуна о његовом узрасту, својствима личности, образовању и приликама у којима живи, посебно настојећи да се избегну могуће штетне последице поступка по његову личност и развој. Саслушање малолетних лица обавиће се уз помоћ психолога, педагога или другог стручног лица.

Ако се као сведок саслушава малолетно лице, саслушање се може спровести највише два пута, а изузетно и више пута ако је то неопходно ради остварења сврхе кривичног поступка. У случају да се малолетно лице саслушава више од два пута, судија је дужан да посебно води рачуна о заштити личности и развоја малолетног лица.

Ако с обзиром на особености кривичног дела и својства личности малолетног лица, оцени да је то потребно, судија ће наредити да се малолетно лице саслушава употребом техничких средстава за пренос слике и звука, а саслушање се спроводи без присуства странака и других учесника поступка, у просторији у којој се сведок налази, тако да му странке и лица која на то имају право, питања постављају посредством судије, психолога, педагога, социјалног радника или другог стручног лица.

Малолетна лица, као сведоци-оштећени, могу се саслушати и у свом стану или другој просторији, односно овлашћеној установи-организацији, стручно оспособљеној за испитивање малолетних лица.

Када је малолетно лице саслушавано на овај начи, на главном претресу ће се увек прочитати записник о његовом исказу, односно пустити снимак саслушања.

Ако се као сведок саслушава малолетно лице које је услед природе кривичног дела, последица или других околности, посебно осетљиво, односно налази се у посебно тешком душевном стању, забрањено је вршити суочење између њега и окривљеног.

Малолетно лице као оштећени мора имати пуномоћника од првог саслушања окривљеног.

У случају да малолетно лице нема пуномоћника, њега ће решењем из реда адвоката који су стекли посебна знања из области права детета и кривичноправне заштите малолетних лица поставити председник суда. Трошкови заступања падају на терет буџетских средстава суда.

Ако препознавање окривљеног врши оштећено малолетно лице, суд ће поступати посебно обазриво, а такво препознавање ће се у свим фазама поступка вршити на начин који у потпуности онемогућава да окривљени види ово лице.

→ Please provide, if any, information on the number of victims who received support, assistance and psychological help in the above mentioned specific contexts (questions 6.1 and 6.2).

Не располажемо траженим подацима.

Question 7. Cooperation with civil society

Please describe cooperation with non-governmental organisations, other relevant organisations and other representatives of civil society engaged in assistance to victims of the offences covered by the present questionnaire (see questions 9-11) through e.g. child helplines, victim support organisations.

Као што је већ поменуто у одговору на питање бр. 6.1, Републичко јавно тужилаштво закључило је Споразум о сарадњи са Виктимолошким друштвом Србије. Сарадња са организацијама цивилног друштва огледа се у упућивању оштећених од стране постојећих Служби за информисање оштећених и сведока у специјализоване организације цивилног друштва у циљу пружања неопходне помоћи и подршке.

Prosecution

Question 8. Legislation

8.1. Does national law contain any reference to:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos in the context of offences covered by the Lanzarote Convention (Art. 18-23)?
- b. self-generated sexual content in the context of offences covered by the Lanzarote Convention (Art. 18-23)?

Одредбом чл. 185 ст. 6 Кривичног законика прописано је да се предметима порнографске садржине насталим искоришћавањем малолетног лица (дечија порнографија) сматра сваки материјал који визуелно приказује малолетно лице које се бави стварним или симулираним сексуално експлицитним понашањем, као и свако приказивање полних органа детета у сексуалне сврхе. У том смислу, национално законодавство за постојање кривичног дела не прави разлику да ли је овакав материјал начињен од стране самог детета или другог лица, уколико је реч о искоришћавању малолетног лица.

Потребно је нагласити да се, сходно домаћем законодавству, дететом сматра лице које није навршило четрнаест година, док се малолетником сматра лице које је навршило четрнаест година, а није навршило осамнаест година.

- c. non-pictorial self-generated sexual content produced by children (e.g. sound, text) in the context of offences covered by the Lanzarote Convention (Art. 18-23)?

Чланом 185 ст. 1 инкриминисана је продаја, приказивање или јавно излагање или на други начин чињење доступним текстова, слика, аудио-визуелних или других предмета порнографске садржине малолетнику или приказивање малолетнику порнографске представе.

8.2. Does national law tackle the involvement of more than one child (i.e. consensual posing) in generating the:

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos?
- b. self-generated sexual content?

Кривичним делом сматра се искоришћавање малолетника и/или деце за производњу слика, аудио-визуелних или других предмета порнографске садржине или за порнографску представу (чл. 185 ст. 2 и ст. 3 КЗ). Учествовање више од једног детета у сачињавању оваквог материјала, уколико је реч о сексуалном искоришћавању малолетног лица, може бити третирано као отежавајућа околност приликом одмеравања казне.

- 8.3. Are there specificities related to the fact that more children appear on the:**
- a. self-generated sexually explicit images and/or videos when these children accept that their image and/or video are produced and shared through ICTs?**
  - b. self-generated sexual content when these children accept that their image and/or video are produced and shared through ICTs?**

Пристанак детета да се ова врста материјала произведе и учини доступним путем информационо-комуникационих технологија није од утицаја на постојање кривичног дела. Елементи кривичног дела неће постојати само уколико је материјал учињен доступним путем ИКТ од стране лица које није кривично одговорно (није навршило 14. година).

Question 9. Criminalisation

- 9.1. Does national law criminalise cases when adults:⁶**
- a. possess child self-generated sexually explicit images and/or videos?**
  - b. distribute or transmit child self-generated sexually explicit images and/or videos to other adults?**

а и б. Чланом 185 ст. 4 Кривичног законика инкриминисано је прибављање за себе или другог, поседовање продаја, приказивање, јавно излагање или електронски или на други начин чињење доступним слика, аудио-визуелних или других предмета порнографске садржине насталих искоришћавањем малолетног лица.

- c. distribute or transmit child self-generated sexually explicit images and/or videos to other children than those depicted on such images and/or videos?**

Чланом 185 ст. 1 Кривичног законика инкриминисана је продаја, приказивање или јавно излагање или на други начин чињење доступним текстова, слика, аудио-визуелних или других предмета порнографске садржине малолетнику или приказивање малолетнику порнографске представе.

- 9.2. Are there special circumstances (including alternative interventions) under which the above cases (9.1.a-c), although established in fact and in law, are not prosecuted and/or do not lead to conviction?**

Одредбом чл. 283 Законика о кривичном поступку прописано је да јавни тужилац може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до пет година, ако осумњичени прихвати једну или више од следећих обавеза:

1) да отклони штетну последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади причињену штету;

---

⁶ If the replies of Parties to the General Overview Questionnaire as regards the implementation of Article 20 of the Lanzarote Convention (see replies to question 16) are still valid, please refer to them. Otherwise, please up-date such replies in the context of this question.

- 2) да на рачун прописан за уплату јавних прихода уплати одређени новчани износ, који се користи за хуманитарне или друге јавне сврхе;
- 3) да обави одређени друштвенкорисни или хуманитарни рад;
- 4) да испуни доспеле обавезе издржавања;
- 5) да се подвргне одвикавању од алкохола или опојних дрога;
- 6) да се подвргне психосоцијалном третману ради отклањања узрока насилничког понашања;
- 7) да изврши обавезу установљену правноснажном одлуком суда, односно поштује ограничење утврђено правноснажном судском одлуком.

У наредби о одлагању кривичног гоњења јавни тужилац ће одредити рок у којем осумњичени мора извршити преузете обавезе, с тим да рок не може бити дужи од годину дана.

Ако осумњичени у року изврши наложену обавезу, јавни тужилац ће решењем одбацити кривичну пријаву и о томе обавестити оштећеног.

9.3. What are the legal consequences of the above behaviours (9.1.a-c)?

Наведеним радњама остварена су обележја кривичног дела Приказивање, прибављање и поседовање порнографског материјала и искоришћавање малолетног лица за порнографију из чл. 185 КЗ, и то:

- а. и б. За извршење кривичног дела прописана је казна затвора од три месеца до три године.
- ц. За извршење кривичног дела прописана је новчана казна или затвор до шест месеци.

9.4. Does national law criminalise cases when adults:⁷

- a. possess child self-generated sexual content?**
- b. distribute or transmit child self-generated sexual content to other adults?**

а и б. Чланом 185 ст. 4 инкриминисано је прибављање за себе или другог, поседовање продаја, приказивање, јавно излагање или електронски или на други начин чињење доступним слика, аудио-визуелних или других предмета порнографске садржине насталих искоришћавањем малолетног лица.

- c. distribute or transmit child self-generated sexual content to other children than those depicted such sexual content?**

Чланом 185 ст. 1 инкриминисана је продаја, приказивање или јавно излагање или на други начин чињење доступним текстова, слика, аудио-визуелних или других предмета порнографске садржине малолетнику или приказивање малолетнику порнографске представе.

9.5. Are there special circumstances (including alternative interventions) under which the above cases (9.4.a-c), although established in fact and in law, are not prosecuted and/or do not lead to conviction?

Одговор као под 9.2.

---

⁷ If the replies of Parties to the General Overview Questionnaire as regards the implementation of Article 20 of the Lanzarote Convention (see replies to question 16) are still valid, please refer to them. Otherwise, please up-date such replies in the context of this question.

9.6. What are the legal consequences of the above behaviours (9.4.a-c)?

Одговор као под 9.3.

9.7. Does national law criminalise cases when children:⁸

a. produce self-generated sexually explicit images and/or videos?

Производња овакве врста материјала од стране малолетног лица није санкционисана, осим уколико је реч о сексуалном искоришћавању малолетног лица.

b. possess self-generated sexually explicit images and/or videos?

Малолетници са навршених 14 година кривично су одговорни, што значи да постоје основи за вођење поступка за изрицање кривичне санкције, уколико је реч о поседовању материјала насталог сексуалним искоришћавањем другог малолетног лица.

c. distribute or transmit self-generated sexually explicit images and/or videos of themselves to peers?

Кривична одговорност постоји уколико малолетник са навршених 14 година ову врсту материјала који је сам сачинио чини доступним својим вршњацима.

d. distribute or transmit self-generated sexually explicit images and/or videos of themselves to adults?

Овим радњама нису остварени елементи било ког кривичног дела.

e. distribute or transmit self-generated sexually explicit images and/or videos of other children to peers?

Постоји кривична одговорност уколико малолетник са навршених 14 година овај материјал, на било који начин, учине доступним својим вршњацима.

f. distribute or transmit self-generated sexually explicit images and/or videos of other children to adults?

Овим радњама нису остварени елементи било ког кривичног дела.

9.8. Are there special circumstances (including alternative interventions) under which the above cases (9.7.a-f), although established in fact and in law, are not prosecuted and/or do not lead to conviction?

Сходно одредбама Закона и малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетника, према малолетном учиниоцу кривичног дела могу се применити један или више васпитних налога за кривично дело за које је прописана новчана казна или казна затвора до пет година.

Васпитни налог према малолетнику може применити надлежни јавни тужилац за малолетнике или судија за малолетнике.

---

⁸ This question does not in any way suggest that these behaviours should be criminalised.

Услови за примену васпитног налога су: признање кривичног дела од стране малолетника и његов однос према кривичном делу и оштећеном.

Сврха васпитних налога је да се не покреће кривични поступак према малолетнику или да се обустави поступак, односно да се применом васпитног налога утиче на правилан развој малолетника и јачање његове личне одговорности како убудуће не би чинио кривична дела.

Васпитни налози су:

- 1) поравнање са оштећеним како би се накнадом штете, извињењем, радом или на неки други начин отклониле, у целини или делимично, штетне последице дела;
- 2) редовно похађање школе или редовно одлажење на посао;
- 3) укључивање, без накнаде, у рад хуманитарних организација или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја;
- 4) подвргавање одговарајућем испитивању и одвикавању од зависности изазване употребом алкохолних пића или опојних дрога;
- 5) укључивање у појединачни или групни третман у одговарајућој здравственој установи или саветовалишту.

9.9. What are the legal consequences of the above behaviours (9.7.a-f)?

Малолетницима за учињена кривична дела могу се изрећи васпитне мере, казна малолетничког затвора и мере безбедности предвиђене Кривичног законика, осим забране вршења позива, делатности или дужности.

Млађим малолетницима (лицима која су навршила 14, а нису навршила 16 година) могу се изрећи само васпитне мере.

Старијим малолетницима (лицима која су навршила 16, а нису навршила 18 година) могу се изрећи васпитне мере, а изузетно може се изрећи казна малолетничког затвора.

9.10. Does national law criminalise cases when children:⁹

a. produce self-generated sexual content?

Производња овакве врста материјала од стране малолетног лица није санкционисана.

b. possess self-generated sexual content?

Поседовање сопствених фотографија овог садржаја не представља кривично дело. Кривична одговорност постоји уколико малолетник са навршених 14 година поседује ову врсту материјала само у случају да је реч о сликама или аудио-визуелном материјалу који је само произвело друго малолетно лице.

c. distribute or transmit self-generated sexual content to peers?

Кривична одговорност постоји уколико малолетник са навршених 14 година ову врсту материјала који је сам сачинио, на било који начин, чини доступним својим вршњацима.

---

⁹ This question does not in any way suggest that these behaviours should be criminalised.

d. distribute or transmit self-generated sexual content to adults?

Ове радње не представљају кривично дело.

e. distribute or transmit self-generated sexual content of other children to peers?

Постоји кривична одговорност уколико малолетник са навршених 14 година овај материјал, на било који начин, учине доступним својим вршњацима.

f. distribute or transmit self-generated sexual content of other children to adults?

Ове радње не представљају кривично дело.

9.11. Are there special circumstances or alternative interventions under which the above cases (9.10.a-f), although established in fact and in law, are not prosecuted and/ or do not lead to conviction?

Исто као под 9.8.

9.12. What are the legal consequences of the above behaviours (9.10.a-f)?

Исто као под 9.9.

Question 10. Production and possession of self-generated sexually explicit images and/or videos by children for their own private use

10.1. For Parties having made a reservation in accordance with Article 20(3) indent 2¹⁰

What measures have been taken to ensure that the production and/or possession of self-generated sexually explicit images and/or videos is not criminalised when it involves children who have reached the age set in application of Article 18(2) where these images and/or videos are produced and possessed by them with their consent and solely for their own private use?

10.2. For Parties that have not made a reservation in accordance with Article 20(3) indent 2¹¹

Does national law criminalise the production and/or possession of self-generated sexually explicit images and/or videos when it involves children who have reached the age set in application of Article 18(2) where these images and/or videos are produced and possessed by them with their consent and solely for their own private use?

Овим радњама нису остварени елементи било ког кривичног дела.

Question 11. Reference in law to ICT facilitated sexual coercion and/or extortion

How does national law address ICT facilitated sexual coercion and/or extortion of children and/or other persons related to the child depicted on the:

---

¹⁰ Denmark, Germany, Liechtenstein, the Russian Federation, Sweden, Switzerland.

¹¹ Albania, Andorra, Austria, Belgium, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Cyprus, Czech Republic, Estonia, Finland, France, Georgia, Greece, Hungary, Iceland, Italy, Latvia, Lithuania, Luxembourg, Malta, Republic of Moldova, Monaco, Montenegro, Netherlands, Poland, Portugal, Romania, San Marino, Serbia, Slovakia, Slovenia, Spain, "The former Yugoslav Republic of Macedonia", Turkey and Ukraine.

- a. self-generated sexually explicit images and/or videos?
- b. self-generated sexual content?

Национално законодавство не прописује посебне одредбе о принуди и/или изнуди у вези са метријалом и садржајима ове врсте, већ се наведене радње квалификују као кривично дело принуда из чл. 135 КЗ, изнуда из чл. 214 КЗ, односно кривично дело уцена из чл. 215 КЗ. За постојање кривичних дела изнуда из чл. 214 КЗ и уцена из чл. 215 КЗ потребно је да су противправне радње извршене у намери прибављања противправне имовинске користи. Овај услов није потребан за постојање кривичног дела принуда из чл. 135 КЗ.

Поред тога, радње употребе деце у порнографске сврхе, силом или претњом, али у ситуацији када није примењена сила или претња, под одређеним условима могу се квалификовати као кривично дело трговина људима из чл. 388. КЗ.

Question 12. Jurisdiction rules¹²

Please indicate which jurisdiction rules apply under which conditions to the offences described above (questions 9-11) when the victim is not present in the Party when the offence is committed or when the offender is not present in the Party when the offence is committed.

Сходно чл. 6 КЗ, кривично законодавство Републике Србије важи за сваког ко на њеној територији учини кривично дело.

Кривично законодавство Србије важи и за сваког ко учини кривично дело на домаћем броду, без обзира где се брод налази у време извршења дела.

Кривично законодавство Србије важи и за сваког ко учини кривично дело у домаћем цивилном ваздухоплову док је у лету или у домаћем војном ваздухоплову, без обзира где се ваздухоплов налазио у време извршења кривичног дела.

Ако је у случајевима из ст. 1. до 3. овог члана у страног држави покренут или довршен кривични поступак, кривично гоњење у Србији предузеће се само по одобрењу републичког јавног тужиоца.

Кривично гоњење странца у случајевима из ст. 1. до 3. овог члана може се, под условом узајамности, уступити страног држави. Кривично законодавство Србије важи и за странца који ван територије Србије учини према њој или њеном држављанину кривично дело, ако се затекне на територији Србије или буде изручен Србији.

У складу са чл. 9 КЗ, кривично законодавство Србије важи и за странца који ван територије Србије учини према њој или њеном држављанину кривично дело и кад нису у питању кривична дела наведена у члану 7. овог законика, ако се затекне на територији Србије или буде изручен Србији.

Кривично законодавство Србије важи и за странца који према страног држави или према странцу учини у иностранству кривично дело за које се по закону земље у којој је учињено може изрећи казна затвора од пет година или тежа казна, ако се затекне на територији Србије, а не буде изручен страног држави. Ако овим закоником није друкчије одређено, суд у таквом случају не може изрећи тежу казну од оне која је прописана законом земље у којој је кривично дело учињено.

---

¹² Please answer this question taking into account the requirements of Article 25 of the Lanzarote Convention.

Question 13. Specialised units/departments/sections

13.1. Are there specialised units/departments/sections in charge of dealing with ICT facilitated sexual offences against children, such as those referred to in this questionnaire (see questions 9-11):

- a. in law enforcement?**
- b. in prosecution?**

Законом о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала уређује се образовање, организација, надлежност и овлашћења посебних организационих јединица државних органа ради откривања, кривичног гоњења и суђења за кривична дела високотехнолошког криминала. Високотехнолошки криминал у смислу овог закона представља вршење кривичних дела код којих се као објекат или средство извршења кривичних дела јављају рачунари, рачунарски системи, рачунарске мреже, рачунарски подаци, као и њихови производи у материјалном или електронском облику.

Овај закон примењује се ради откривања, кривичног гоњења и суђења, између осталог и за кривична дела против имовине (уцена и изнуда), као и против полне слободе, која се због начина извршења или употребљених средстава могу сматрати кривичним делима високотехнолошког криминала.

За поступање у предметима ове врсте кривичних дела надлежно је Више јавно тужилаштво у Београду, у ком је 2005. године образовано посебно одељење за борбу против високотехнолошког криминала, за територију Републике Србије.

Ради обављања послова органа унутрашњих послова у вези са високотехнолошког криминала, у оквиру Министарства унутрашњих послова образована је Служба за борбу против високотехнолошког криминала. Служба поступа по захтевима Посебног тужиоца, у складу са законом.

- c. in courts?**

За поступање у предметима високотехнолошког криминала надлежан је Виши суд у Београду, за територију Републике Србије. За одлучивање у другом степену надлежан је Апелациони суд у Београду. Међутим, не постоји специјализација судија за поступање у предметима из ове области.

13.2. Please specify if there are specialised units/departments/sections in charge of dealing with ICT facilitated sexual offences against children committed by juvenile offenders.

Кривично гоњење малолетних учинилаца кривичних дела предузимају специјализована одељења за малолетничку деликвенцију образована у вишим јавним тужилаштвима у Републици Србији. Поступак према малолетнику води се пред судијом или већем за малолетнике виших судова. Јавни тужиоци и заменици јавних тужилаца, као и судије и адвокати који учествују у овим поступцима су лица која су стекла посебна знања из области права детета и преступништва младих.

→ Please specify how the specialised units/departments/sections referred to above (questions 13.1 and 13.2) are organised (number of staff, structure, specialised in which areas within ICTs, etc.)?

У посебном тужилаштву за високотехнолошки криминал, поред посебног тужиоца, поступа још 4 заменика посебног тужиоца и 5 тужилачких помоћника, специјализованих за поступање по свим облицима високотехнолошког криминала.

У одељењима за малолетничку деликвенцију у вишим јавним тужилаштвима распоређује се број заменика јавних тужилаца сразмеран укупном броју изабраних заменика у сваком тужилаштву адекватан за поступање у предметима малолетничке деликвенције. Ови заменици поседују посебна знања из области права детета и преступништва младих, а у случајевима високотехнолошког криминала спроводе се консултације и координација поступања са посебним тужилаштвом.

→ As regards law enforcement, please indicate if:

- a. there is a victim identification function?
- b. there is an active contribution to the INTERPOL's International Child Sexual Exploitation (ICSE) image database? If not, why?

Question 14. Challenges in the prosecution phase

What challenges do law enforcement, prosecution and courts face during the prosecution of ICT facilitated sexual offences against children involving the sharing of:

- a. **self-generated sexually explicit images and/or videos?**
- b. **self-generated sexual content?**

Анонимност коју пружа интернет, као и затвореност група/мрежа путем којих се деле ови садржаји су главни изазови са којима се сусрећу Служба за високотехнолошки криминал МУП РС, као орган откривања кривичних дела и учинилаца и Посебно тужилаштво за високотехнолошки криминал, које руководи предистражним и истражним поступком.

Question 15. Training of professionals

Are the offences referred to in this questionnaire (questions 9-11) addressed in training for professionals such as:

- a. **law enforcement agents (in particular for front desk officers)?**
- b. **prosecutors?**

Дечја порнографија је једна од најзаступљенијих тема обука за представнике Посебног тужилаштва за високотехнолошки криминал. Ове обуке у ранијем периоду најчешће су организоване од стране страних партнера и организација. Међутим, у оквиру пројекта Унапређење обуке за кадрове правосудних органа у области заштите деце од насиља на интернету коме финансијску подршку пружа међународна организација цивилног друштва Save the children израђен је план и програм обуке за судије и јавне тужиоце у области високотехнолошког криминала и заштите малолетних лица на интернету. Представник Посебног тужилаштва био је члан радне групе за израду предметног плана. На тај начин, обуке о кривичном гоњењу учинилаца кривичних дела високотехнолошког криминала и заштите малолетних лица на интернету уврштено је у програм Правосудне академије за обуку јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, и то не само представника Посебног тужилаштва за високотехнолошки криминал, већ и јавних тужилаштава редовне надлежности. У оквиру истог пројекта, а у сарадњи са Правосудном академијом и организацијом Save the children израђен је приручник за судије и јавне тужиоце на тему заштите деце од насиља на интернету.

- c. **judges?**

→ If so, please share the details of the training offered, specifying whether the training is mandatory.

Partnerships

Question 16. International co-operation

16.1. What measures have been taken to co-operate with other Parties to the Lanzarote Convention for:

- a. preventing and combatting sexual coercion and/or extortion resulting from the sharing of self-generated sexually explicit images and/or videos?
- b. protecting and providing assistance to the victims of sexual coercion and/or extortion resulting from the sharing of self-generated sexually explicit images and/or videos?
- c. **investigating and prosecuting sexual coercion and/or extortion resulting from the sharing of self-generated sexually explicit images and/or videos?**

Имајући у виду да се у практично свим наведеним случајевима ради извршења наведених радњи користе рачунари и рачунарске мреже, битно је напоменути да је Република Србија ратификовала Конвенцију о високотехнолошком криминалу Савета Европе 19. марта 2009 године која прописује оквири кривичних материјалноправних и процесноправних норми, као и основе међународне сарадње у области високотехнолошког, тј. „сајбер“ криминала.

Посебно је битно нагласити да је овом Конвенцијом у члану 9 прописан оквир за кривична дела у вези са дечијом порнографијом, који је у потпуности транспонован у Кривични Законик Републике Србије.

На основу ове Конвенције, као и Закона о надлежности и организацији државних органа за борбу против високотехнолошког криминала, формиран су специјализовани органи за поступање у овој материји, и то преваходно Посебно одељење СБПОК МУП РС као и Посебно тужилаштво за високотехнолошки криминал.

Оба наведена органа су одређена као 24/7 Контакт тачке Конвенције о високотехнолошком криминалу Савета Европе и функционалне су од 2009 године.

Имајући у виду да „Ланзарот Конвенције“ не предвиђа овакву врсту повезивања између надлежних органа земаља потписница, те да је већи број земаља ратификао обе Конвенције, у конкретном случају наведена мрежа се користи и за размену података као и поступање надлежних органа у спречавању, заштити и истрази наведених радњи које могу бити квалификоване као различита кривична дела.

Поред наведеног, Република Србија активно учествује у раду тзв. Т-СУ Комитета Савета Европе за примену Конвенције о високотехнолошком криминалу. Представници Републике Србије су у два мандата бити и чланови Бироа овог Комитета. Такође, битно је напоменути да српски експерти активно учествују у догађајима и обукама које Савет Европе организује у овој области, посебно у оквиру пројеката GLACY, GLACY+, EAP i IPROCEEDS.

Као закључак можемо рећи да Република Србија у конкретном случају користи сродност наведених Конвенција Савета Европе и да примењује активно све расположиве компоненте

међународне сарадње које оне пружају, стављајући своје надлежне органе у стање сталне оперативности на међународном нивоу.

16.2. What measures have been taken to co-operate with other Parties to the Lanzarote Convention for:

- a. preventing and combatting sexual coercion and/or extortion resulting from the sharing of self-generated sexual content?
- b. protecting and providing assistance to the victims of sexual coercion and/or extortion resulting from the sharing of self-generated sexual content?
- c. **investigating and prosecuting sexual coercion and/or extortion resulting from the sharing of self-generated sexual content?**

Исто као претходно.